

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

“ज्ञानतीर्थ” परिसर, विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१६०६ (महाराष्ट्र)

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED

“Dnyanteerth”, Vishnupuri, Nanded - 431606 Maharashtra State (INDIA)

Established on 17th September 1994 – Recognized by the UGC U/s 2(f) and 12(B), NAAC Re-accredited with 'A' Grade

ACADEMIC (1-BOARD OF STUDIES) SECTION

Phone: (02462) 229542

Website: www.srtmun.ac.in

E-mail: bos.srtmun@gmail.com

Fax : (02462) 229574

प्रस्तुत विद्यापीठीय संकुलातील
मानवविज्ञान विद्याशाखेतील पदव्युत्तर
स्तरावरील प्रथम वर्षाचे CBCS Pattern
नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष
२०१९-२० पासून लागू करण्याबाबत.

प रि प त्र क

या परिपत्रकान्वये सर्व संबंधितांना कळविण्यात येते की, दिनांक ३० एप्रिल २०१९ रोजी संपन्न झालेल्या ४३व्या मा. विद्या परिषद बैठकीतील ऐनवेळचा विषय क्र.५/४३-२०१९ च्या ठरावानुसार प्रस्तुत विद्यापीठीय संकुलातील मानवविज्ञान विद्याशाखेतील पदव्युत्तर स्तरावरील प्रथम वर्षाचे खालील विषयांचे **C.B.C.S. (Choice Based Credit System) Pattern** नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० पासून लागू करण्यात येत आहेत.

- १) एम.ए.—प्रथम वर्ष—इंग्रजी
- २) एम.ए.—प्रथम वर्ष—मराठी
- ३) एम.ए.—प्रथम वर्ष—समाजशास्त्र
- ४) एम.ए.—प्रथम वर्ष—उपयोजित अर्थशास्त्र
- ५) एम.ए.—प्रथम वर्ष—ह्युमन राईट्स

सदरील परिपत्रक व अभ्यासक्रम प्रस्तुत विद्यापीठाच्या www.srtmun.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत. तरी सदरील बाब ही सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून द्यावी.

‘ज्ञानतीर्थ’ परिसर,
विष्णुपुरी, नांदेड — ४३१ ६०६.
जा.क्र.: शैक्षणिक—०१/परिपत्रक/पदव्युत्तर(संकुल)—सीबीसीएस
अभ्यासक्रम/२०१९-२०/६८

दिनांक : १७.०६.२०१९.

प्रत माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव :

- १) मा. कुलसचिव यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- २) मा. संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ३) मा. संचालक, सर्व संबंधित संकुले, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ४) उपकुलसचिव, पदव्युत्तर विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ५) साहाय्यक कुलसचिव, पात्रता विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ६) सिस्टम एक्सपर्ट, शैक्षणिक विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.

स्वाक्षरित/—
उपकुलसचिव
शैक्षणिक (१-अभ्यासमंडळ) विभाग

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
भाषा, वाङ्मय आणि संस्कृती अभ्यास संकुल
एम ए मराठी (श्रेयांक पद्धती)
अभ्यासक्रम
(कालावधी : जून २०१९ ते मे २०२३)

ठळक वैशिष्ट्ये

- एकूण अभ्यासक्रम ८० श्रेयांकांचा अर्थात २००० गुणांचा आहे.
- प्रत्येक सत्र २० गुणांचे अर्थात ५०० गुणांचे आहेत.
- प्रत्येक सत्रात एकूण ४ अभ्यासपत्रिकांचे अध्ययन बंधनकारक, पैकी चार अभ्यासपत्रिका एम. ए. मराठीच्या अभ्यासक्रमातील असतील आणि पाचवी अभ्यासपत्रिका अन्य विभाग/संकुलातील खुल्या श्रेयांकातून निवडणे गरजेचे असेल. प्रत्येक सत्रात किमान दोन श्रेयांकांसाठी (५० गुण) अन्य विभाग वा संकुलातील अभ्यासपत्रिका अभ्यासणे आवश्यक आहे.
- एम. ए. मराठीच्या प्रत्येक सत्रातील Open Elective अंतर्गत असणारी अभ्यासपत्रिका ही संकुलातील अन्य विभागाच्या विद्यार्थ्यांना आणि अन्य संकुलातील विद्यार्थ्यांना दोन श्रेयांकांसाठी अभ्यासता येईल.
- प्रत्येक अभ्यासपत्रिका १०० गुणांची आणि चार श्रेयांकांची असेल. पैकी ५० गुण (दोन श्रेयांक अंतर्गत मूल्यांकनासाठी असतील यात १५-१५ गुणांच्या दोन वर्गचाचण्या आणि २० गुणांचे एक गृहकार्य करणे अपेक्षित आहे.) सत्रांत परिक्षा ५० गुणांसाठी असेल (सत्रांत प्रश्नपत्रिकेत १० गुणांचे पाच प्रश्न सोडवणे आवश्यक असेल. पहिला प्रश्न सोडवणे अनिवार्य असून तो टीपा लिहा या स्वरूपाचा असेल, त्यात चारपैकी दोन टीपा सोडवाव्या लागतील, या टीपा एकूण अभ्यासपत्रिकेवर आधारीत असतील. उर्वरित प्रश्न प्रत्येकी १० गुणांसाठी असून त्यांची उत्तरे दीर्घोत्तरी स्वरूपात अपेक्षित आहेत. या सर्व प्रश्नांना पर्यायी प्रश्न असतील.)
- प्रथम आणि द्वितीय सत्रातील विद्यार्थ्यांसाठी सत्रांत परिक्षेत ५० गुणांसाठी (दोन श्रेयांक) मौखिकी घेण्यात येईल.
- तृतीय आणि चतुर्थ सत्राच्या विद्यार्थ्यांसाठी सत्रांत परिक्षेत ५० गुणांसाठी (दोन श्रेयांक) एमसीक्यूची स्वतंत्र प्रश्नपत्रिका असेल.

- एम. ए. मराठीच्या प्रत्येक विद्यार्थ्याने अन्य विभाग व संकुलातील एक अभ्यासपत्रिका प्रत्येक सत्रात किमान दोन श्रेयांकांसाठी अभ्यासने व तिची परीक्षा देणे अनिवार्य आहे.
- प्रत्येक सत्रासाठी ५०० गुणांचे विभाजन (२० श्रेयांकांचे विभाजन) पुढीलप्रमाणे असेल.
 - a. प्रत्येकी १०० गुणांच्या (चार श्रेयांकांच्या) ४ अभ्यासपत्रिका सत्रांत परीक्षा प्रत्येकी ५० गुणांसाठी म्हणजे दोन श्रेयांकांसाठी आणि दोन श्रेयांकांसाठी अंतर्गत मूल्यांकन. (एकूण सोळा श्रेयांक)
 - b. ५० गुणांची (दोन श्रेयांक) एमसीक्यू पद्धतीची प्रश्नपत्रिका (तृतीय आणि चतुर्थ सत्रासाठी) किंवा ५० गुणांची (म्हणजे दोन श्रेयांकांसाठी) मौखिकी (प्रथम आणि द्वितीय सत्रासाठी)
 - c. किमान दोन श्रेयांकांसाठी अन्य संकुलातील अभ्यासपत्रिका अभ्यासणे अनिवार्य आहे.

प्रथम सत्र

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे नाव/ शीर्षक	श्रेयांक / गुण
एम आर १ अनिवार्य	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर २ अनिवार्य	समाजभाषाविज्ञान	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर ३ अनिवार्य	मुद्रितशोधन	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर ४ ऐच्छिक एम आर ४.१ एम आर ४.२ एम आर ४.३ एम आर ४.४ एम आर ४.५	खालील अभ्यासपत्रिकांपैकी एक अभ्यासपत्रिका अभ्यासावी. साठोत्तरी साहित्यप्रवाह (विज्ञान, मुस्लिम, ख्रिस्ती) जागतिकीकरणातील साहित्य मराठवाडा: प्रदेश आणि साहित्य ग्रामीण साहित्य वाङ्मयीन नियतकालिके	४ श्रेयांक / १०० गुण
Open Elective from other Department or School	विद्यार्थ्याने संकुलातील इंग्रजी, फ्रेंच, स्पॅनिश विषयाच्या अथवा अन्य संकुलातील एका अभ्यासपत्रिकेचा अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.	२ श्रेयांक / ५० गुण
Viva voce	मौखिकी (सत्रातील अभ्यासपत्रिकांवर आधारित)	२ श्रेयांक / ५० गुण
	एकूण	२० श्रेयांक / ५०० गुण

मराठी - प्रथम सत्र – खुले श्रेयांक

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
MR – OE 1	मराठी भाषिक कौशल्ये: संज्ञापन कौशल्ये	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 2	लिंगभाव: संकल्पना आणि स्वरूप	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 3	लोकप्रिय साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 4	मराठी साहित्य आणि संस्कृती	२ श्रेयांक / ५० गुण

सत्र दुसरे

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे नाव/ शीर्षक	श्रेयांक / गुण
एम आर ५ अनिवार्य	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर ६ अनिवार्य	ऐतिहासिक भाषाविज्ञान	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर सात७ अनिवार्य	चळवळींचे साहित्य	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर ८ ऐच्छिक एम आर ८.१ एम आर ८.२ एम आर ८.३ एम आर ८.४ एम आर ८.५	खालील अभ्यासपत्रिकांपैकी एक अभ्यासपत्रिका अभ्यासावी. मराठी बोली आणि साहित्य बालकुमार साहित्य प्रादेशिक साहित्य वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास अमराठी प्रांतातील मराठी साहित्य.	४ श्रेयांक / १०० गुण
Open Elective from other Department or School	विद्यार्थ्यांनी संकुलातील इंग्रजी, फ्रेंच, स्पॅनिश विषयाच्या अथवा अन्य संकुलातील एका अभ्यासपत्रिकेचा अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.	२ श्रेयांक / ५० गुण
Viva voce	मौखिकी (सत्रातील अभ्यासपत्रिकांवर आधारित)	२ श्रेयांक / ५० गुण
	एकूण	२० श्रेयांक / ५०० गुण

मराठी – द्वितीय सत्र – खुले श्रेयांक

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण

MR – OE 5	मराठी भाषिक कौशल्ये : संवाद व लेखन कौशल्ये	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 6	आंबेडकरी साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 7	इंटरनेट आणि मराठी भाषा	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 8	मराठीचे व्याकरण	२ श्रेयांक / ५० गुण

सत्र तिसरे

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
एम आर ९ अनिवार्य	साहित्यविचार – भारतीय आणि पाश्चात्य	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर १० अनिवार्य	वर्णनात्मक भाषाविज्ञान	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर ११ अनिवार्य	सामाजिक दृष्टिकोणातून साहित्याचा अभ्यास	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर १२ ऐच्छिक एम आर १२.१ एम आर १२.२ एम आर १२.३ एम आर १२.४ एम आर १२.५	खालील अभ्यासपत्रिकांपैकी एक अभ्यासपत्रिका अभ्यासावी. चित्रपट संहितालेखन स्त्रियांचे लेखन लेखकाचा विशेष अभ्यास : अरुणा ढेरे साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया भाषांतर अभ्यास	४ श्रेयांक / १०० गुण
Open Elective from other Department or School	विद्यार्थ्यांने संकुलातील इंग्रजी, फ्रेंच, स्पॅनिश विषयाच्या अथवा अन्य संकुलातील एका अभ्यासपत्रिकेचा अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.	२ श्रेयांक / ५० गुण
MCQ EXAM	बहुपर्यायी प्रश्न परीक्षा (सत्रातील अभ्यासपत्रिकांवर आधारित)	२ श्रेयांक / ५० गुण
	एकूण	२० श्रेयांक / ५०० गुण

मराठी – तृतीय सत्र – खुले श्रेयांक

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
MR – OE 9	शब्दविचार	२ श्रेयांक / ५० गुण

MR – OE 10	आदिवासी : संस्कृती आणि साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 11	चरित्र, आत्मचरित्र आणि कादंबरी	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 12	साहित्यकृतीचे माध्यमांतर	२ श्रेयांक / ५० गुण

चतुर्थ सत्र

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
एम आर १३ अनिवार्य	समीक्षाविचार	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर १४ अनिवार्य	मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर १५ अनिवार्य	आदिवासी साहित्य	४ श्रेयांक / १०० गुण
एम आर १६ ऐच्छिक एम आर १६.१ एम आर १६.२ एम आर १६.३ एम आर १६.४ एम आर १६.५	खालील अभ्यासपत्रिकांपैकी एक अभ्यासपत्रिका अभ्यासावी. वाङ्मयीन संस्कृती आणि वंचितांचे साहित्य जाहिरातलेखन माहितीपर लेखन मराठी समीक्षकाचा अभ्यास : सुधीर रसाळ मध्ययुगीन भक्ति संप्रदाय आणि मराठी साहित्य	४ श्रेयांक / १०० गुण
Open Elective from other Department or School	विद्यार्थ्यांनी संकुलातील इंग्रजी, फ्रेंच, स्पॅनिश विषयाच्या अथवा अन्य संकुलातील एका अभ्यासपत्रिकेचा अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.	२ श्रेयांक / ५० गुण
MCQ EXAM	बहुपर्यायी प्रश्न परीक्षा (सत्रातील अभ्यासपत्रिकांवर आधारीत)	२ श्रेयांक / ५० गुण
	एकूण	२० श्रेयांक / ५०० गुण

मराठी – चतुर्थ सत्र

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
MR – OE13	मराठी साहित्याचे इंग्रजी भाषांतर	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 14	विज्ञान साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण

MR – OE 15	सौंदर्यशास्त्र	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 16	लोकसाहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण

मराठी विभागाच्या वतीने संकुलातील अन्य विभागातील विद्यार्थ्यांसाठी आणि अन्य संकुलातील विद्यार्थ्यांसाठी पुढील अभ्यासपत्रिका नेमण्यात आल्या आहेत. Open Elective अंतर्गत विद्यापीठ परिसरातील पदव्युत्तर शिक्षण घेणारा कोणत्याही संकुलातील विद्यार्थी सदरील अभ्यासपत्रिकांसाठी नोंदणी करू शकेल.

मराठी - प्रथम सत्र – खुले श्रेयांक

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
MR – OE 1	मराठी भाषिक कौशल्ये: संज्ञापन कौशल्ये	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 2	लिंगभाव: संकल्पना आणि स्वरूप	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 3	लोकप्रिय साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 4	मराठी साहित्य आणि संस्कृती	२ श्रेयांक / ५० गुण

मराठी – द्वितीय सत्र – खुले श्रेयांक

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
MR – OE 5	मराठी भाषिक कौशल्ये : संवाद व लेखन कौशल्ये	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 6	आंबेडकरी साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 7	इंटरनेट आणि मराठी भाषा	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 8	मराठीचे व्याकरण	२ श्रेयांक / ५० गुण

मराठी – तृतीय सत्र – खुले श्रेयांक

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
MR – OE 9	शब्दविचार	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 10	आदिवासी : संस्कृती आणि साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 11	चरित्र, आत्मचरित्र आणि कादंबरी	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 12	साहित्यकृतीचे माध्यमांतर	२ श्रेयांक / ५० गुण

मराठी – चतुर्थ सत्र

अभ्यासपत्रिकेचा क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक	श्रेयांक / गुण
MR – OE13	मराठी साहित्याचे इंग्रजी भाषांतर	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 14	विज्ञान साहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण

MR – OE 15	सौंदर्यशास्त्र	२ श्रेयांक / ५० गुण
MR – OE 16	लोकसाहित्य	२ श्रेयांक / ५० गुण

एम. ए. मराठीच्या एकूण अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये
(Objectives of M.A. Marathi Syllabus)

1. साहित्याची संकल्पना समजून घेणे
2. भाषेची संकल्पना समजून घेणे
3. भाषा व साहित्य यांचे परस्परसंबंध समजून घेणे
4. साहित्येतिहासाच्या व साहित्यप्रकारांच्या अभ्यासाची नवी दृष्टी निर्माण करणे
5. मराठी साहित्याचे सर्वांगीण स्वरूप लक्षात घेणे
6. भाषेच्या उपयोजनाची कौशल्ये आत्मसात करणे
7. साहित्याभ्यासाच्या नव्या दिशांचे आकलन करून घेणे

एम. ए. मराठीच्या एकूण अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती :
(Out come of M.A. Marathi Syllabus)

१. मराठी साहित्याचा सर्वांगीण अभ्यास होईल.
२. साहित्याचा अभ्यास करण्याचा दृष्टीकोन विकसित होईल.
३. साहित्य आणि प्रत्यक्ष जीवन व्यवहार यांमध्ये संबंध प्रस्थापित करण्याचे भान येईल.
४. भाषेचा विकास आणि तिची संरचना लक्षात येईल.
५. साहित्याचा अन्य कलाप्रकारांशी असणारा संबंध कळून येईल.
६. जीवनदृष्टी विकसित होईल.
७. भाषेचे सद्यकालीन रूप आणि उपयोजन होण्यास मदत होईल.
८. भाषांतराभ्यासाकडे व जागतिक साहित्याकडे लक्ष जाईल व त्याविषयी नवे आकलन होईल.
९. साहित्याभ्यासाच्या विविध पद्धतींशी परिचय होईल.
१०. प्रत्यक्ष जीवनात उभे राहण्यासाठी लाभ होईल.
११. माध्यमे, प्रकाशन व्यवहार, स्पर्धा परिक्षा, अध्यापन इ. व्यवसायात कार्य करण्यासाठी उपयुक्त होईल.

प्रथम सत्र -----

एम आर १ अनिवार्य

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास

Objective (उद्दिष्ट्ये) :

1. महानुभाव आणि संत साहित्याचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे
2. मध्ययुगीन भाषेचा आणि शिलालेखांचा अभ्यास करणे
3. संत कवी / कवयित्रींच्या काव्याचा आशय समजून घेणे
4. संतांच्या सामाजिक योगदानाचा आढावा घेणे
5. पंडिती आणि शाहिरी वाङ्मयाचा अभ्यास करणे

Outcome: निष्पत्ती :

१. मध्ययुगीन संत आणि त्यांची चळवळ यातील सहसंबंध लक्षात घेता येतील.
२. संत साहित्याचे योगदान अभ्यासणे.
३. संतांच्या सामाजिक जाणिवेचे स्वरूप समजून घेता येईल.
४. मध्ययुगीन काळातील मराठी साहित्याचे स्वरूप लक्षात येईल.
५. भक्ती संप्रदायांचे साहित्यिक योगदान कळून येईल.

अभ्यासघटक:

1. प्रारंभकाळ
 2. विविध भक्ति संप्रदाय व त्यांचे वाङ्मयीन कार्य
 3. मध्ययुगीन राजकीय कालखंड आणि साहित्यनिर्मिती
 4. मध्ययुगीन काव्य वाङ्मयप्रकार आणि प्रवृत्ती
 5. मध्ययुगीन गद्य वाङ्मयप्रकार आणि प्रवृत्ती
- सदर अभ्यासपत्रिकेत पुढील साहित्यप्रकार व भक्ती संप्रदायांचा अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.

1. संतसाहित्य,
2. नाथ, महानुभाव, वारकरी, दत्त आणि समर्थ संप्रदाय.
3. यादव, बहामनी, शिव, पेशवे आणि आंग्लकालीन मराठी साहित्य. (संत, पंत आणि तंत) इ.

संदर्भग्रंथ

प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - प्र.न. जोशी
ओवी ते लावणी- श्रीधर रंगनाथ कुलकर्णी
प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप - ह.श्री. शेणोलीकर
नाथ संप्रदाय- म.रा. जोशी
पंडिती काव्य- संपादक के. ना. वाटवे
मराठी शाहिरी वाङ्मय- म. रा. सहस्रबुद्धे
सातीग्रंथ : स्वरूप आणि समीक्षा - कृ.पां.देशपांडे

एम आर २ अनिवार्य

समाजभाषाविज्ञान

Objective / उद्दिष्टे

1. समाज व भाषा यांचा परस्परसंबंध समजून घेणे
2. भाषेचे व्यक्तीच्या विकासात असणारे योगदान विशद करणे
3. भाषाविज्ञानाचे कार्य लक्षात घेणे
4. भाषाविज्ञानाच्या मुख्य प्रवाहांच्या परिचय करून घेणे
5. सामाजिक भेदांचा भाषेवरील परिणाम अभ्यासणे

Outcome: निष्पत्ती

१. समाज आणि भाषा यांचे सहसंबंध लक्षात येतील.
२. भाषेचे व्यक्तीच्या विकासात असणारे योगदान कळून येईल.
३. भाषेविषयीचे गैरसमज दूर होतील.
४. भाषाविज्ञानाचे कार्य समजून येईल.
५. समाज आणि भाषा यांचे सहसंबंध कळून येतील.

अभ्यास घटक:

1. भाषाविज्ञानातील प्रमुख प्रवाह – परिचय
2. भारतीय भाषाविज्ञान, तौलनिक भाषाविज्ञान, संरचनात्मक भाषाविज्ञान, उपयोजित भाषाविज्ञान
समाजभाषाविज्ञान: संकल्पना
3. भाषिक सापेक्षतावाद, भाषिक वर्तन, संदेशवहनक्षमता, भाषिक भांडार, भाषा आणि सामाजिक घडण,
भाषिक नियोजन
4. भाषा: एक सामाजिक प्रक्रिया, व्यक्ती आणि भाषा, वर्गव्यवस्था आणि भाषा, जातिव्यवस्था आणि
भाषा, लिंग आणि भाषा, भाषेतील निषिद्धता, भाषिक समाज, मराठी भाषक समाज
5. भाषा: स्वरूपभेद, प्रमाणभाषेची संकल्पना, भाषा व बोली, बोली भूगोल, व्यवसाय आणि बोली,
सांकेतिक बोली
6. भाषा – संपर्क : भाषासंपर्काचे स्वरूप, द्वैभाषिकता, बहुभाषिकता, भाषाद्वित्व, भाषामिश्रण, भाषाप्रदूषण,
भाषाशुद्धी, संपर्क भाषा, पिजीन आणि क्रियाँल भाषा.

संदर्भ ग्रंथ:

भाषाविज्ञान परिभाषा कोश – डॉ. कविता रस्तोगी

भाषाविज्ञान व वाङ्मयविद्या परिभाषा कोश – भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन
समाजभाषाविज्ञान: प्रमुख संकल्पना – वरखेडे, डॉ रमेश,
भाषा आणि संस्कृती – कालेलकर, डॉ ना. गो.
भाषा: इतिहास आणि भूगोल- कालेलकर, डॉ ना. गो.
सामाजिक भाषाविज्ञान - जोशी, डॉ प्रभाकर, गोखले डॉ चारुता
वैखरी: भाषा आणि भाषाव्यवहार – केळकर, डॉ अशोक
भारतीय भाषांचे लोकसर्वेक्षण: महाराष्ट्र – जाखडे, अरुण (संपा.)
बोली: समाज, साहित्य आणि संस्कृती - सार्वेकर, डॉ कैलास
मराठी भाषा: संचित आणि नव्या दिशा – कुवळेकर, विजय (संपा.)
भयंकर सुंदर मराठी भाषा - पुंडे, द. दि.
बेलभाषा - बेलवलकर सुमन
संदर्भ: मराठी भाषा - पी. विठ्ठल
भाषाचिंतन – केशव सखाराम देशमुख

एम आर ३ अनिवार्य

मुद्रितशोधन

Objective (उद्दिष्ट्ये):

- 1) विद्यार्थ्यांना निर्दोष लेखनाची सवय लावणे
- 2) दोषरहित मुद्रणाची माहिती देणे.
- 3) मुद्रितशोधन प्रक्रियेची माहिती करून देणे.
- 4) शुद्ध मुद्रणाची विद्यार्थ्यांना कल्पना देणे.
- 5) लेखनविषयक नियम समजून घेणे.

Outcome: निष्पत्ती

१. या अभ्यासपत्रिकेमुळे विद्यार्थ्यांना लेखनविषयक नियमांचा परिचय होईल.
२. शुद्धलेखनाचे महत्त्व कळेल.
३. भाषा आणि व्याकरणाविषयी त्यांचे आकलन वाढेल.
४. शुद्धलेखनविषयक नियमांची माहिती होईल.

अभ्यासघटक :

- १ शुद्ध मुद्रणाचे महत्त्व
- २ मुद्रित- शोधकाची गुणवैशिष्ट्ये
- ३ मुद्रितशोधन कसे करावे?
- ४ मुद्रितशोधनाचे प्रकार
- ५ शुद्धलेखनविषयक नियम

४ विरामचिन्हे

संदर्भग्रंथ

१. मुद्रितशोधन भाग- १, य.ए. धायगुडे, पुना प्रेस ओनर्स, पुणे
२. मुद्रितशोधन भाग- २, य.ए. धायगुडे, पुना प्रेस ओनर्स, पुणे
३. मराठी शुध्दलेखन प्रदीप, अरुण फडके, नितीन प्रकाशन, पुणे
४. उपयोजित मराठी, प्रकाश मेदककर, विद्या बुक्स, औरंगाबाद

एम आर ४.१ ऐच्छिक

साठोत्तरी साहित्यप्रवाह (विज्ञान, मुस्लिम, ख्रिस्ती)

Objective / उद्दिष्टे

१. साहित्यप्रवाहाची संकल्पना समजून घेणे
२. साहित्यप्रवाहांच्या मूल्यमापणाचा दृष्टीकोण विकसित करणे
३. विविध साहित्य प्रवाहांची ओळख करून घेणे
४. साहित्यचळवळींच्या उदयाची कारणमीमांसा करणे
५. साहित्यप्रवाहाविषयी उपलब्ध आलोचनेचा परिचय करून देणे

Outcome: निष्पत्ती

१. साहित्य प्रवाहाच्या संकल्पनेची ओळख होईल.
२. विविध साहित्य प्रवाह आणि साहित्यिक यांचे मूल्यमापन कसे करावे याबाबत दृष्टीकोन विकसित होईल.
३. विशिष्ट लेखकाची स्थाननिश्चिती कशी करावी याचे आकलन होईल.
४. साहित्य चळवळींच्या उदयाची कारणमीमा करता येईल.
५. विशिष्ट लेखकांचे योगदान तपासता येईल.

अभ्यास घटक:

१. साहित्यप्रवाह : संकल्पना आणि स्वरूप, व्याप्ती व मर्यादा.
२. साहित्यप्रवाह : उदयाची कारणे.
३. मराठी साहित्य प्रवाहांचा परिचय : नवसाहित्य, महानगरीय साहित्य, स्त्रीवादी साहित्य, जैन साहित्य, ख्रिस्ती साहित्य, मुस्लिम साहित्य, जनसाहित्य, मार्क्सवादी साहित्य, विज्ञान साहित्य, कामगारांचे साहित्य इ.
४. पुढील साहित्यकृतींचा अभ्यास अपेक्षित आहे
अ. विज्ञान साहित्य
रिफ्लेक्टर्स (विज्ञान कथासंग्रह) – शरद पुराणिक, परम मित्र पब्लिकेशन्स, ठाणे
ब. मुस्लिम साहित्य
गझल वेदना (गझलसंग्रह) – ए. के. शेख, महाजन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
क. ख्रिस्ती साहित्य

तांबड्या समुद्राच्या किना-यावर (कवितासंग्रह) – सायमन मार्टिन, सहयोग प्रकाशन, वसई

संदर्भग्रंथ

साठोत्तरी मराठी वाङ्मयातील प्रवाह – शरणकुमार लिंबाळे
साहित्य व सामाजिक संदर्भ – रा. ग. जाधव
साहित्याचे सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध – म. सु. पाटील
साहित्याचा अभ्यास – र. बा. मंचरकर सद्भाव ग्रंथ
साहित्य: प्रकृती आणि प्रवृत्ती – गंगाधर पानतावणे
मराठी साहित्य: इतिहास आणि संस्कृती – वसंत आबाजी डहाके
साहित्यातील नवप्रवाह – (संपा) सुजाता चव्हाण, आरेफ शेख, विद्यादेवी कांबळे
आंबेडकरी साहित्यातील जीवनमूल्ये – अशोक इंगळे
धर्म ख्रिस्ताचा, विचार साहित्याचा – सुनील आढाव
वाङ्मयीन प्रवृत्ती: तत्वशोध – केशव मेश्राम, पी. विठ्ठल, ऋषिकेश कांबळे, ललित अधाने
साहित्य आणि अस्तित्वाभान – दिलीप पुरुषोत्तम चित्रे
साहित्य, समाज आणि संस्कृती – (संपा) मनोहर जाधव, केशव देशमुख, ऋषिकेश कांबळे
मुस्लिम मराठी साहित्य – अक्रम पठाण
मुस्लिम मराठी साहित्य: परंपरा स्वरूप आणि लेखकसूची – फ. म. शहाजिंदे

एम आर ४.२ ऐच्छिक

जागतिकीकरणातील साहित्य

Objective (उद्दिष्ट्ये):

- 1) जागतिकीकरण आणि माध्यमक्रांतीचा साहित्यावर झालेला परिणाम अभ्यासने.
- 2) कोणकोणत्या क्षेत्रावर जागतिकीकरणाचा परिणाम झाला याची माहिती करून घेणे.
- 3) साहित्य, कला आणि संस्कृतीच्या क्षेत्रातील प्रभावाची चिकित्सा करणे.
- 4) नव्वदोत्तर महानगरी कवितेचे स्वरूप समजून घेणे
- 5) जागतिकीकरणोत्तर मराठी नाटक समजून घेणे

Outcome: निष्पत्ती

१. जागतिकीकरण म्हणजे काय ही संकल्पना स्पष्ट होईल.
२. जागतिकीकरणचा भाषा आणि साहित्य यावर कसा प्रभाव पडला याचा अभ्यास होईल.
३. मराठीतील काही महत्त्वाच्या साहित्यकृतींचा या संदर्भात अभ्यास करता येईल.
४. जागतिकीकरणाच्या संदर्भात निवडक साहित्यकृतींचे सूक्ष्म आकलन करता येईल.

अभ्यासघटक

१. जागतिकीकरण: संकल्पना
२. जागतिकीकरण: भाषा आणि साहित्य यांच्याशी अनुबंध
३. जागतिकीकरणाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव
४. जागतिकीकरणाचे मराठी साहित्यातील चित्रण
५. पुढील साहित्य कृतींचा अभ्यास अपेक्षित आहे
 १. या रुममध्ये आलं की लाईफ सुरू होतं - हेमंत दिवटे, अभिधानंतर प्रकाशन, मुंबई
 २. या अनाम शहरात – प्रदीप आवटे, आटपाट प्रकाशन, जेऊर
 ३. पांढरकवड्या – विजय जाधव, गाव प्रकाशन, औरंगाबाद

संदर्भग्रंथ

नवं जग, नवी कविता – विश्राम गुप्ते
जागतिकीकरणाचा मराठी भाषा व साहित्यावरील प्रभाव – वासुदेव वले
जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य – (संपा) शरद गायकवाड, सुनील शिंदे
अगतिकांचे जागतिकीकरण – दि. पु. चित्रे
सांस्कृतिक अस्मिता आणि जागतिकीकरण – मकरंद साठे
देशीयता ते जागतिकीकरण – मदन कुलकर्णी
जागतिकीकरण, बदलते सामाजिक वास्तव आणि समकालीन मराठी कविता- पी. विठ्ठल
मराठी कविता: समकालीन परिदृश्य – पी. विठ्ठल

एम आर ४.३ ऐच्छिक

मराठवाडा: प्रदेश आणि साहित्य

Objective / उद्दिष्टे

1. मराठवाडा या प्रदेशाची वैशिष्ट्ये समजून घेणे
2. प्रादेशिक साहित्याचे निराळेपण लक्षात घेणे
3. मराठवाड्यातील लेखकांचा परिचय करून घेणे
4. मराठवाड्यातील साहित्याचे भाषिक वेगळेपण तपासणे
5. मराठवाड्यातील लेखकांची एकूण मराठी साहित्यात स्थाननिश्चिती करणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ साहित्यनिर्मिती आणि प्रदेश यांचे सहसंबंध कळून येतील.
- २ मराठवाडा प्रदेशाचे वेगळेपण लक्षात येईल
- ३ मराठवाड्यातील महत्वाच्या लेखकांच्या लेखनाचा विस्ताराने अभ्यास होईल.
४. मराठवाड्यातील लेखकांचे योगदान तपासता येईल
५. मराठवाड्यातील लेखकांचे वेगळेपण नोंदवता येईल.

अभ्यास घटक:

१. मराठवाडा : इतिहास आणि भूगोल
२. मराठवाड्यातील साहित्य : परंपरा
३. मराठवाडा मुक्तिसंग्राम आणि मराठी साहित्य
४. मराठवाड्यातील महत्वाचे लेखक: मराठी साहित्याला योगदान
५. खालील साहित्यकृतींचा अभ्यास अपेक्षित आहे
 - अ. रक्त आणि पाऊस – (कथासंग्रह)नागनाथ कोत्तापल्ले, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
 - आ. जोहार – (कादंबरी) सुशील धसकटे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
 - इ. भुई – (कवितासंग्रह) जयराम खेडेकर, ऊर्मी प्रकाशन, जालना
 - ई. समाजस्वास्थ्य – (नाटक) – अजित दळवी, पॉप्युलरर प्रकाशन, मुंबई

संदर्भग्रंथ

- मराठवाड्यातील साहित्य – (संपा) प्रल्हाद लुलेकर, सतीश बडवे
मराठवाड्याचे साहित्य –(संपा) मिलिंद कांबळे
मराठवाडा एक शोध – अरुणचंद्र पाठक
मराठवाडा साहित्य संमेलनांची अध्यक्षीय भाषणे – (संपा) नरेंद्र चपळगावकर
मराठवाड्याची कथा – (संपा) वासुदेव मुलाटे
मराठवाड्यातील कविता – (संपा) फ. म. शहाजिंदे
नागनाथ कोत्तापल्ले : साहित्य व समीक्षा – शंकर राऊत
नागनाथ कोत्तापल्ले: साहित्य, स्वरूप आणि समीक्षा – (संपा) तुषार चांदवडकर, पृथ्वीराज तौर

एम आर ४.४ ऐच्छिक

ग्रामीण साहित्य

Objective / उद्दिष्टे

१. ग्रामीण साहित्याची संकल्पना समजून घेणे.
२. ग्रामीण साहित्याचे वेगळेपण समजून घेणे
३. ग्रामीण समाज, गावगाडा, कृषिसंस्कृती आणि साहित्य यांचा अनुबंध लक्षात घेणे
४. लोकसंस्कृतीचे स्वरूप समजून घेणे
५. भाषिक निराळेपणाचा अभ्यास करणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ ग्रामीण साहित्य ही संकल्पना स्पष्ट होईल.
२. मराठी ग्रामीण साहित्याचे वेगळेपण लक्षात येईल.

३. ग्रामीण साहित्याचा अभ्यास कसा करावा याबाबत दृष्टी विकसित होईल.
४. ग्रामीण साहित्य चळवळीचे आकलन होईल.
५. महत्त्वाच्या ग्रामीण साहित्यिकांच्या लेखनाची ओळख करून घेणे

अभ्यास घटक:

१. ग्रामीण साहित्य : संकल्पना
२. ग्रामीण साहित्य चळवळ
३. ग्रामीण साहित्याचा इतिहास : कथा, कविता, कादंबरी आणि नाटक
४. पुढील साहित्य कृतींचा अभ्यास अपेक्षित आहे
 - अ. खरडछाटणी – (कादंबरी) – नामदेव माळी, मनोविकास प्रकाशन, पुणे
 - आ. वृषभसुक्त – (कवितासंग्रह) – विठ्ठल वाघ, सुविद्या प्रकाशन, सोलापूर
 - इ. ईंगीन – (कथासंग्रह) – महादेव मोरे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
 - ई. आकडा – (एकांकिका) राजकुमार तांगडे –, जनशक्ती, औरंगाबाद

संदर्भ ग्रंथ

- ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध – नागनाथ कोत्तापल्ले
- ग्रामीण साहित्य : लेखिकांची निर्मिती – प्रतिमा इंगोले
- जागतिकीकरण : ग्रामीण साहित्य – (संपा) प्रवीण बनसोड, शांतरक्षित गावंडे
- ग्रामीण साहित्य आणि संस्कृती – मोहन पाटील
- ग्रामीण साहित्य: मुल्य आणि अभिरुची – नानासाहेब सूर्यवंशी
- ग्रामीण साहित्य – रा. रं. बोराडे
- ग्रामीण साहित्य : स्वरूप व दिशा – वासुदेव मुलाटे
- ग्रामीण साहित्य: एक चिंतन – द. ता. भोसले

एम आर ४.५ ऐच्छिक
वाङ्मयीन नियतकालिके

Objective / उद्दिष्टे

1. नियतकालिकांचे स्वरूप समजून घेणे
2. नियतकालिकांच्या वाङ्मयीन कार्याचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे

3. एकोणिसाव्या व विसाव्या शतकातील महत्त्वाच्या नियतकालिकांचा परिचय करून देणे
4. लघु अनियतकालिकांच्या कार्याची नोंद घेणे
5. समकाळातील संस्थात्मक मुखपत्रांची ओळख करून देणे

Outcome: निष्पत्ती

१. नियतकालिकांचे महत्व लक्षात येईल.
२. नियतकालिकांनी मराठी साहित्याला दिलेले योगदान कळून येईल.
३. नियतकालिकांचे स्वरूप लक्षात येईल.
४. नियतकालिकांचे कार्य लक्षात येईल.
५. निवडक नियतकालिकांची वाटचाल कळून येईल.

अभ्यास घटक:

1. मराठी नियतकालिकांचा संक्षिप्त परिचय
 2. साहित्यिक, संस्था, वाचक, जाहिराती यांच्या स्वरूपासंबंधी ओळख.
 3. नियतकालिकांमध्ये काळानुरूप घडत गेलेले बदल.
 4. नियतकालिकांची गरज आणि पसंती.
 5. नियतकालिकांचे योगदान आणि त्याच्या मर्यादा.
 6. आधुनिक तंत्रज्ञान आणि नियतकालिके.
- सदर अभ्यास पत्रिकेत पुढील नियतकालिकांचा स्थूलमानाने अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.

1. भाषा आणि जीवन
2. नवभारत
3. प्रतिष्ठान
4. युगवाणी
5. अस्मितादर्श
6. कविता-रती
7. नव अनुष्ठुभ
8. मिळून साऱ्याजणी
9. पंचधारा
10. फडकी

संदर्भग्रंथ

1. मराठी वृत्तपत्रांचा इतिहास- वा. के. लेले
२. मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास – व. दि. कुलकर्णी
३. मराठी मासिकांची शंभरी – बा. द. सातोस्कर
४. नियतकालिक वाङ्मय – रा. श्री. जोग (मराठी वाङ्मयाचा इतिहास या खंडातून
५. मराठी वाङ्मयातील नियतकालिकांचे साहित्य प्रवाहांना योगदान – (संपा) तुषार चांदवडकर
६. 'प्रतिष्ठान'ची सूची – संगिता मोरे

द्वितीय सत्र

एम आर ५ अनिवार्य

आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (1818 ते 1960)

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. आधुनिक वाङ्मय ही संकल्पना स्पष्ट करणे
2. एकोणीसाव्या शतकातील निबंध वाङ्मयाचे स्वरूप समजून घेणे
3. आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सामाजिक पार्श्वभूमी समजून घेणे
4. विविध वाङ्मयप्रकार आणि त्यांचे वेगळेपण यावर प्रकाश टाकणे
5. मर्हेकरपूर्व मराठी कवितेचा परिचय करून देणे

Outcome: निष्पत्ती

१. आधुनिक मराठी साहित्याचे बदलते स्वरूप समजून घेणे.
२. साहित्यातील परिवर्तनाचे योगदान कळून येईल.
३. साहित्यातील आधुनिकीकरणाचा शोध घेणे.
४. वाङ्मयेतीहासाची संकल्पना कळून येईल.
५. स्वातंत्र्याच्या आंदोलनाचे मराठी साहित्यावरील परिणाम लक्षात येतील.

अभ्यासघटक:

1. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना
2. इ.स. 1818 ते 1960 या कालखंडातील सामाजिक, सांस्कृतिक, भाषिक, राजकीय आणि वाङ्मयीन पार्श्वभूमी.
3. ख्रिस्ती मिशनरी आणि सरकारी पातळीवरील वाङ्मयनिर्मितीचे प्रयत्न.
4. स्वातंत्र्याची चळवळ
5. विविध वाद(Ism) विचारधारांचा वाङ्मयनिर्मितीवर पडलेला प्रभाव.
6. मुद्रणकला आणि वाङ्मयनिर्मिती.
7. नियतकालिके आणि मराठी साहित्य.

सदर अभ्यासपत्रिकेत पुढील वाङ्मयप्रकारांचा अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.

1. निबंध वाङ्मय.
2. नाटक
3. कविता
4. कथा
5. कादंबरी
6. ललित गद्य (चरित्र, आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इत्यादी)

संदर्भग्रंथ

अर्वाचीन मराठी गद्याचे पूर्वपीठिका- गं. बा. सरदार
मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड 1 ते 7 - मसाप, पुणे
मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार - द. वा. पोतदार
आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड 1, 2 अ. ना.देशपांडे
प्रदक्षिणा, खंड 1,2 कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे.

एम आर ६ अनिवार्य

ऐतिहासिक भाषाविज्ञान

Objective / उद्दिष्टे

1. भाषाविज्ञानाची संकल्पना समजून घेणे
2. भाषाभ्यासाच्या वाटचालीचा आढावा घेणे
3. मराठी भाषेच्या इतिहासाचा शोध घेणे
4. जागतिक पातळीवरील भाषांमधील अंतरसंबंधाचा वेध घेणे
5. भाषिक परिवर्तनाचा शोध घेणे.

Outcome: निष्पत्ती

१. मराठी भाषेची वाटचाल लक्षात येईल.
२. बोलीविषयीचे गैरसमज दूर होतील.
३. स्वभाषेकडे पाहण्याची नवी दृष्टी विकसित होईल.
४. भाषिक परिवर्तनाचे स्वरूप कळून येईल.
५. भाषाकुल संकल्पनेचे ज्ञान होईल.

अभ्यास घटक:

1. ऐतिहासिक भाषाविज्ञान: संकल्पना आणि स्वरूप
2. भाषिक परिवर्तन
3. भाषाकुल संकल्पना
4. मराठी भाषेची उत्पत्ती
5. भाषाविज्ञान व इतर अभ्यासक्षेत्रे

संदर्भग्रंथ

तुळपुळे डॉ. शं. गो., यादवकालीन मराठी भाषा
वाळिंबे मो. रा., सुलभ मराठी व्याकरण
केळकर डॉ. अशोक , मराठी भाषेचा आर्थिक संसार
गोसावी डॉ. र. रा., ऐतिहासिक भाषाशास्त्र
मालशे, इनामदार, सोमण (संपा), भाषाविज्ञान: वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक
कानडे डॉ. मु. श्री., मराठीचा भाषिक अभ्यास
गजेंद्रगडकर डॉ. श्री. न., भाषा आणि भाषाशास्त्र
खोडदे सुवर्णा, ऐतिहासिक भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा

एम आर ७ अनिवार्य

चळवळींचे साहित्य

Objective (उद्दिष्ट्ये):

- १) वेगवेगळ्या काळातील चळवळींचा आणि साहित्याचा अनुबंध तपासणे.
- २) चळवळींच्या निमित्ताने लेखन करणाऱ्या साहित्यिकांचा परिचय करून देणे.
- ३) साठोत्तरी काळातील वाङ्मयीन चळवळींच्या प्रभावाची चर्चा करणे.
- ४) ग्रामीण, दलित आणि स्त्रीवादी चळवळींचा अभ्यास करणे.
- ५) संयुक्त महाराष्ट्र लढ्याचा आणि त्याकाळातील शाहिरीचा परिचय करून देणे.

Outcome: निष्पत्ती

१. चळवळीची संकल्पना लक्षात येईल.
२. लढा, आंदोलन, चळवळ यांमधील सीमारेषा कळून येतील.

३. समाज बदलासाठी चळवळीचे योगदान समजून येईल.
४. साहित्याशी असणारा चळवळीचा अनुबंध कळून येईल.
५. चळवळीने निर्माण केलेल्या साहित्याचे आकलन करता येईल.

अभ्यास घटक:

१. चळवळीचे साहित्यशास्त्र
२. मध्ययुगातील भक्ती चळवळी आणि मराठी साहित्य
३. ब्रिटीश काळातील समाजसुधारणेच्या चळवळी आणि मराठी साहित्य
४. स्वातंत्र्य चळवळ आणि मराठी साहित्य
५. भाषाशुद्धीची चळवळ
६. स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील चळवळी आणि मराठी साहित्य: अनियतकालिके, ग्रामीण, दलित, स्त्रीमुक्ती, आदिवासी, शेतकरी आणि कामगारांच्या चळवळी
७. पुढील साहित्य कृतींचा अभ्यास अपेक्षित आहे
 - अ. शेतक-याचा असूड - महात्मा जोतीराव फुले
 - आ. पत्री - साने गुरुजी
 - इ. गाणी चळवळीची - नारायण सुर्वे

संदर्भ ग्रंथ

- आंबेडकरी चळवळीचे अंतरंग – अर्जुन डांगळे
 दलित पॅथर – शरणकुमार लिंबाळे
 महर्षी वि. रा. शिंदे यांच्या राजकीय व सामाजिक चळवळी – तानाजी ठोंबरे
 मानवाधिकार चळवळ – धनंजय खैर, शिवाजीराव ठोंबरे
 सुभाषचंद्र बोस आणि भारतातील कम्युनिस्ट चळवळ – गौतम चटोपाध्याय
 भारतीय सहकारी चळवळ – चौगुले, पठाण
 भारतातील सामाजिक चळवळी – घनश्याम शहा
 हिंदुस्थानच्या स्वातंत्र्य चळवळीचा इतिहास – जयसिंगराव पवार
 महात्मा फुले आणि शेतकरी चळवळ – अशोक चौसाळकर
 सत्यशोधक चळवळ – संभाजी खराट
 साहित्य आणि समाज – (संपा) नागनाथ कोत्तापल्ले
 साहित्याचा अन्वयार्थ – नागनाथ कोत्तापल्ले
 साहित्य आणि विद्रोह – (संपा) पृथ्वीराज तौर
 नपेक्षा – अशोक शहाणे
 आदिवासी: समाज, संस्कृती आणि साहित्य – (संपा) वैजनाथ अनमुलवाड

एम आर ८.१ ऐच्छिक

मराठी बोली आणि साहित्य

Objective / उद्दिष्टे

1. बोलीची संकल्पना लक्षात घेणे
2. महाराष्ट्रातील विविध बोलींचा अभ्यास करणे
3. बोलींचे सौंदर्य समजून घेणे
4. बोली व समाज यांचे अंतरसंबंध लक्षात घेणे
5. बोलींमुळे साहित्याला प्राप्त होणाऱ्या सौष्ठवचा अभ्यास करणे
- 6.

Outcome: निष्पत्ती

१. बोलींचे महत्त्व समजून येईल.
२. बोलींच्या निर्मितीची कारणे कळून येतील.
३. बोलींचे लालित्य लक्षात येईल.
४. महाराष्ट्रातील बोलींची ओळख होईल.
५. बोलींचा अभ्यास कसा केला जातो हे लक्षात येईल.

अभ्यास घटक:

१. बोली : संकल्पना
२. महाराष्ट्रातील बोली
३. बोलींचे सौंदर्यशास्त्र
४. बोलीभाषेतील मराठी साहित्य
५. विशेष अभ्यास – अहिराणी, व-हाडी, मालवणी, झाडी, भिल्ली, दखनी या बोलीतील साहित्याचा विशेष अभ्यास

संदर्भग्रंथ

दखनी भाषा : म-हाटी संस्कृतीचा एक आविष्कार – श्री. रं. कुलकर्णी

बोली: समाज, साहित्य आणि संस्कृती – कैलास सार्वेकर

सामाजिक भाषाविज्ञान आणि बोली – शशिकला कांबळे

व-हाड इतिहास आणि बोली – विठ्ठल वाघ

अहिराणी. भाषा- वैज्ञानिक अभ्यास – रमेश सूर्यवंशी

भारतीय भाषांचे लोकसर्वेक्षण, मुख्य संपादक : डॉ. गणेश देवी महाराष्ट्रातील बोलींचे संपादक : अरुण जाखडे

भाषाचिंतन - केशव सखाराम देशमुख

एम आर ८.२ ऐच्छिक

बालकुमार साहित्य

Objective / उद्दिष्टे

1. बालकुमार साहित्याची संकल्पना समजून घेणे
2. बालसाहित्य समीक्षेची दृष्टी विकसित करणे

3. मराठी बालसाहित्याचा सर्वांगीण अभ्यास करणे
4. बालसाहित्यातील प्रयोगाचे आकलन करणे
5. बालसाहित्याचे निराळेपण लक्षात घेणे

Outcome: निष्पत्ती

१. बालकुमार साहित्याचे महत्व समजून येईल.
२. प्रौढ साहित्यापेक्षा निराळे असणारे बालसाहित्याचे वेगळेपण समजून येईल.
३. मराठी बालसाहित्याची व बालसाहित्यिकांची ओळख होईल.
४. भाषांतरित बालसाहित्याचा परिचय होईल.
५. बालसाहित्यातील नव्या प्रयोगांचे आकलन होईल.

अभ्यास घटक:

१. बालसाहित्याची संकल्पना कुमार ,बाल ,शिशू :
२. मराठी बालसाहित्याची वाटचाल
३. भाषांतरीत बालसाहित्य
४. बालसाहित्य आणि अन्य कलांचा अनुबंध संगीत ,चित्रकला :
५. बालसाहित्य नवे प्रयोग ,साहित्य संमेलने ,नियतकालिके :
६. खालील साहित्य कृतीचा अभ्यास अपेक्षित आहे
 - अ. गोट्या – कादंबरी - नाताम्हणकर .धों ., श्रीसमर्थ ग्रंथ भवन, पुणे
 - आ. टिंबाच्या कविता –कवितासंग्रह - किशोर पाठक, संवेदना प्रकाशन, पुणे
 - इ. शिक्षणतपस्वी जे – नाईक .पी .चरित्र - शिवशंकर उपासे, स्वानंद प्रकाशन, आजरा
 - ई. मांजरू आणि इतर कथा – कथासंग्रह – राजीव तांबे, राजहंस प्रकाशन, पुणे

संदर्भ ग्रंथ

शतकातील बालकविता – (संपा) डॉ. लीला दीक्षित
 बालसाहित्याचे अंतरंग – विश्वास वसेकर
 मराठी बालसाहित्य: विचार आणि दर्शन – डॉ. लीला दीक्षित
 लिहीणं मुलांचं, शिकवणं शिक्षकांचं – लीला पाटील
 बालसाहित्य: आकलन आणि समीक्षा– विद्या सुर्वे बोरसे
 बालवाङ्मय - देवीदास बागूल
 मराठी बालवाङ्मय: स्वरूप आणि अपेक्षा - सुलभा शहा
 बालसाहित्याचे अंतरंग - रजनी हिरळीकर
 बालशिक्षण, बालसाहित्य: विविध आयाम - मंदा खांडगे, लीला दीक्षित (संपा.)
 मराठी बालसाहित्य: प्रवाह आणि स्वरूप - लीलावती भागवत
 बालसाहित्याची रुपरेखा - मालतीबाई दांडेकर
 बालकुमार साहित्य: आशय आणि लयतत्त्व – महावीर जोधळे

एम आर ८.३ ऐच्छिक

प्रादेशिक साहित्य

Objective / उद्दिष्टे

1. प्रादेशिक साहित्याची संकल्पना समजून घेणे
2. प्रादेशिक साहित्याची वैशिष्ट्ये लक्षात घेणे
3. प्रादेशिक साहित्याची परंपरा अभ्यासणे
4. प्रादेशिक साहित्याचा इतिहास समजून घेणे आणि समीक्षा समजून घेणे
5. प्रादेशिक साहित्यातील साहित्यप्रकारांचा अभ्यास करणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ साहित्याचे प्रवाह आणि प्रकार लक्षात येतील.
- २ काळ आणि साहित्यलेखनाचा दृष्टीकोन याबद्दल जाणीव समृद्ध होईल.
- ३ महत्वाच्या प्रादेशिक लेखकांच्या लेखनाचा परिचय होईल.
- ४ भिन्न भिन्न साहित्य प्रवाहातील कला कृतींमध्ये असणारा भूप्रदेश कसा निराळा असतो हे कळून येईल.
- ५ निवडक कलाकृतींचा परिचय होईल.

अभ्यास घटक:

१. प्रादेशिक साहित्य: संकल्पना
२. मराठी प्रादेशिक साहित्याचे स्वरूप
३. प्रदेश: ग्रामीण, वंचित, महानगरी आणि विज्ञान साहित्यातील
४. निवडक साहित्यकृतींचा अभ्यास
अ. चानी – चि. त्र्यं. खानोलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई
आ. गारंबीचा बापू – श्री. ना. पेंडसे, कोटीनेन्टल प्रकाशन, पुणे
इ. पडघवली – गो. नी. दांडेकर, मृण्मयी प्रकाशन, पुणे

संदर्भ ग्रंथ

आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास – अ.ना. देशपांडे
कादंबरी – ल. ग. जोग
ग्रांथिक मराठी भाषा आणि कोंकणी बोली – अ. का. प्रियोळकर
धार आणि काठ – नरहर कुरुंदकर
स्त्री व्यक्तिरेखा: गोनीदांच्या – उज्ज्वला देवरे
प्रदक्षिणा - कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन, पुणे
मराठी कादंबरीतील प्रादेशिकता – भास्कर शेळके
प्रादेशिक बोलीचे भाषाविज्ञान – (संपा) संजय लोहकरे

एम आर ८.४ ऐच्छिक वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास

Objective (उद्दिष्ट्ये):

- १) कालखंडाचा अभ्यास हा अंतिमतः सामाजिक, राजकीय इतिहास असतो याचा अभ्यास.
- २) त्या काळातील संस्कृतीचा आणि साहित्याचा अभ्यास करणे.
- ३) काळ आणि वाङ्मयीन संदर्भाचा अभ्यास करणे.
- ४) यादवकाळ आणि त्याकाळातील मराठी लेखनाचा अभ्यास करणे.
- ५) विविध काळातील भाषेचा अभ्यास करणे.

Outcome: निष्पत्ती

१. वाङ्मयीन कालखंड ही संकल्पना स्पष्ट होईल.
२. इतिहासाकडे पाहण्याची नवी दृष्टी विकसित होईल.
३. लेखन कृतींचे महत्वमापन काळाच्या कसोटीवर कसे करता येते हे समजून येईल.
४. कालखंडाच्या अभ्यासाची परिमाणे कळून येतील.
५. बदलत्या काळाचे नेमके आकलन करता येईल.

अभ्यास घटक:

1. कालखंडाचा अभ्यास म्हणजे काय ? तात्विक मीमांसा.
 2. कालखंडाच्या प्रेरणा-प्रवृत्ती, भाषा आणि शैली.
 3. कालखंडानुरूप वाङ्मयीन संशोधन.
 4. विविध कालखंडात लेखन करणाऱ्या लेखकांचे व्यक्तिमत्व.
 5. सदर अभ्यासपत्रिकेत पुढील प्रमाणे अभ्यास करणे अपेक्षित आहे.
- यादवकाळ, बहामनीकाळ, शिवकाळ, पेशवेकाळ, अव्वल इंग्रजीकाळ आणि आधुनिक वाङ्मयकाळ.

संदर्भग्रंथ

वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास -उषा देशमुख
प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- अ.ना.देशपांडे

एम आर ८.५ ऐच्छिक

अमराठी प्रांतातील मराठी साहित्य

Objective / उद्दिष्टे

1. बृहण महाराष्ट्र ही संकल्पना समजून घेणे
2. मराठी माणसांचा व साहित्याचा भूगोल लक्षात घेणे
3. अमराठी प्रांतात राहणाऱ्या मराठी लेखकांच्या कार्याचा परिचय करून घेणे
4. महाराष्ट्र राज्याबाहेरील मराठी संस्कृतीच्या भाषिकरूपांचा अभ्यास करणे
5. आंतरभारती ही संकल्पना समजून घेणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ मराठी साहित्याच्या विस्तारलेल्या परिघाचा परिचय होईल.
- २ मराठी माणूस, मराठी भाषा व मराठी साहित्य यांविषयीचे आकलन समृद्ध होईल.
- ३ महाराष्ट्रातील व महाराष्ट्राबाहेरील मराठी साहित्याचे निराळेपण लक्षात येईल.
- ४ महाराष्ट्राबाहेरील मराठी संस्कृतीचा परिचय होईल.
- ५ महाराष्ट्रापासून दूर प्रांतात सुरु असलेले मराठीविषय कार्य लक्षात येईल.

अभ्यास घटक:

१. महाराष्ट्राबाहेरील मराठी समाज: इतिहास आणि परिचय
२. मध्ययुगीन काळात अमराठी प्रांतात झालेले साहित्य निर्मितीचे प्रयत्न
३. आधुनिक काळातील अमराठी प्रांतातील साहित्य निर्मिती
४. अमराठी प्रांतातून प्रकाशित होणारी मराठी वाङ्मयीन नियतकालिके (पुढील नियतकालिकांचा विस्ताराने अभ्यास अपेक्षित आहे पंचधारा, अनुबंध, नव अनुबंध, एकता, पत्रसारांश, मायबोली)
५. अमराठी प्रांतातील मराठी साहित्य संस्था व उपक्रम (पुढील साहित्य संस्थांचा व बृहण महाराष्ट्र मंडळाच्या कार्याचा अभ्यास अपेक्षित - मराठी साहित्य परिषद हैदराबाद, मराठी वाङ्मय परिषद बडोदा, इंदूर, दिल्ली, बिलासपुर, कोलकाता, भोपाळ, वाराणशी, अलिगड, यांच्यासोबत गोवा, कर्नाटक आणि तमीळनाडू राज्यातील मराठी लेखकांची ओळख अपेक्षित आहे.)
६. भारताबाहेरील देशात होणारी मराठी साहित्य निर्मिती व तिचे वेगळेपण (अमेरिका, रशिया, कॅनडा, मॉरिशस, सिंगापूर, इस्त्राईल इत्यादि देशातील मराठी साहित्य निर्मितीची ओळख.)
७. विश्व मराठी साहित्य संमेलन, जागतिक मराठी साहित्य परिषद, जागतिक साहित्य संमेलन इत्यादि साहित्य उपक्रमांचा परिचय.
८. पुढील साहित्यकृतींचा अभ्यास अपेक्षित आहे
अ. विदेशिनी – (संपादन) विद्युलेखा अकलूजकर
आ. हैदराबादची चित्तरकथा – धनंजय कुलकर्णी

संदर्भ ग्रंथ

लळित बाळकृष्ण, भैलुमे राजाभाऊ (संपा.), स्मरणिका, आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र, बोरा कॉलेज, शिरूर
घोडनदी जिल्हा पुणे, फेब्रुवारी २०१७

महाराष्ट्र कर्नाटक सांस्कृतिक अनुबंध – अ. रा. तोरो
दक्षिण भारतातील मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : तंजावर खंड – वसंत जोशी
दक्षिण भारतातील मराठी वाङ्मयाचा इतिहास: आंध्र कर्नाटक खंड – वसंत जोशी, द. दि. पुंडे
तंजावरी राजेभोसले : साहित्य आणि समीक्षा – ईश्वर सोमनाथे

तृतीय सत्र

एम आर ९ अनिवार्य

साहित्यविचार – भारतीय आणि पाश्चात्य

Objective (उद्दिष्ट्ये)

१. साहित्याच्या विविध प्रयोजनांचा विचार करणे.
२. पौराणिक व पाश्चिमात्य मीमांसकांचा अभ्यास करणे.
३. साहित्याच्या शैलीचा अभ्यास करणे.
४. साहित्यातील विविध संप्रदाय आणि त्यांच्या भूमिकांचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.

Outcome: निष्पत्ती

१. साहित्याच्या स्वरूपाचा विचार करण्यास सहायभूत होणाऱ्या बाबींचा या अभ्यासपत्रिकेत विचार करण्यात आला आहे.
२. ललित व ललितेतर साहित्याचे विशेष समजून घेता येईल.
३. भारतीय आणि पाश्चात साहित्याचे स्वरूपाचा अभ्यास करता येईल.
४. साहित्याची बदलती प्रयोजने कळून येतील.
५. साहित्य सिद्धांतांचा परिचय होईल.

मराठी - प्रथम सत्र – खुले श्रेयांक

MR – OE 1

मराठी भाषिक कौशल्ये: संज्ञापन कौशल्ये

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. भाषिक कौशल्याचे स्वरूप लक्षात घेणे
2. संज्ञापन कौशल्याचे महत्त्व लक्षात घेणे
3. कालानुरूप भाषिक कौशल्याची आवश्यकता समजून घेणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ चांगले व नेमके पत्रलेखन करता येईल.
- २ कार्यालयीन पत्रव्यवहार करण्यास सहाय्य होईल.
- ३ सार्वजनिक कार्यक्रमांच्या आयोजनात नेमकेपणा आणता येईल.
- ४ संज्ञापनात सहजता येईल.
- ५ विरामचीन्हाचे महत्त्व कळून येईल.

अभ्यास घटक:

१. संज्ञापन कौशल्य: संकल्पना व स्वरूप
२. पत्रलेखन उपयोजन: कौटुंबिक (व्यक्तिगत, प्रासंगिक), सांस्कृतिक (निमंत्रण, आभार), कार्यालयीन (अर्ज, आदेश), व्यावसायिक (मागणी, स्मरण)
३. कार्यालयीन संज्ञापन: स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये – , टिप्पणी लेखन, अहवाल लेखन
४. कार्यक्रम पत्रिका व कार्यक्रम आयोजन तंत्र – कार्यक्रमाचे आयोजन, पूर्वनिर्णयन, पत्रिकालेखन, सूत्रसंचालन, वृत्तांत लेखन आणि वृत्तलेखन.
५. लेखनातील विरामचिन्हांचे महत्त्व.

संदर्भ ग्रंथ:

उपयोजित मराठी – डॉ. प्रभाकर जोशी, डॉ. किशोर पाटील
व्यावहारिक मराठी – ल. रा. नसिराबादकर
व्यावहारिक मराठी – प्रकाश परब
व्यावहारिक मराठी – (संपा) द. दि. पुंडे, कल्याण काळे
वस्तुनिष्ठ आकलन आणि उपयोजित मराठी – नरेंद्र मारवाडे
कार्यालयीन पत्रलेखन – मोहन पोतदार
व्यावहारिक मराठी – डॉ. लीला गोविलकर

मराठी लेखन दर्शन – चंद्रहास जोशी
मराठी भाषिक कौशल्ये विकास – संपादक, पृथ्वीराज तौर

MR – OE 2

लिंगभाव: संकल्पना आणि स्वरूप

Objective (उद्दिष्ट्ये)

१. लिंगभाव या संकल्पनेचा परिचय करून देणे.
२. मानवशास्त्रातील लिंगभावाची शोध घेणे.
३. साहित्यातील लिंगभाव समजून घेणे.
४. मराठी साहित्यातून दिसणाऱ्या लिंगभावाची चर्चा करून घेणे.
५. लिंगभाव आणि स्त्रीवाद याविषयी माहिती देणे.

Outcome: निष्पत्ती

१. लिंगाधारीत समाजव्यवस्थेचे आकलन होईल.
२. लिंग आणि समाजव्यवस्था यांचे ताणतणाव कळून येतील.
३. समानतेवर आधारित समाजव्यवस्थेच्या उभारणीत येगदान देण्यासाठी नवी विचारसरणी विकसित होईल.
४. मराठी साहित्यातील पितृसत्ताक साहित्य व्यवहाराची ओळख होईल.
५. जातीव्यवस्थेने साहित्यावर केलेले परिणाम कळून येतील.

अभ्यास घटक:

- १ लिंगभाव: संकल्पना आणि स्वरूप
- २ जात आणि लिंगभाव
- ३ शिक्षण आणि लिंगभाव
- ४ लिंगभाव आणि मराठी साहित्य

संदर्भग्रंथ :

पितृसत्ता व स्त्रीमुक्ती- वंदना सोनाळकर/ शर्मिला रेगे
लिंगभाव का मानव वैज्ञानिक अन्वेषण : प्रतीछेडी क्षेत्र - लीला दुबे
संदर्भासहित स्त्रीवाद- संपादक- वंदना भागवत
मानवशास्त्रातील लिंगभावाची शोध मोहीम- विद्युत भागवत
समकालीन साहित्यचर्चा- संपादक- मनोहर जाधव/ श्रीकांत देशमुख
लिंगभाव समजून घेताना- कमला भसीन (अनु. श्रुती तांबे)
स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप आणि उपयोजन - अश्विनी धोंगडे

MR – OE 3

लोकप्रिय साहित्य

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. साहित्याची लोकप्रियता समजून घेणे
2. लोकप्रिय साहित्य आणि वाचनसंस्कृती यांचा परस्परसंबंध समजून घेणे
3. निवडक लोकप्रिय लेखकांचा परिचय करून घेणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ साहित्यातील विविध संकल्पनांचा परिचय होईल.
- २ मराठी साहित्याचे स्वरूप कळून येईल.
- ३ अभिरुची उंचावण्यास उपयोग होईल.
- ४ लोकप्रियता म्हणजे काय? हे लक्षात येईल.
- ५ अभिजन कलाकृतीही लोकप्रिय असते हे कळून येईल.

अभ्यास घटक:

१. लोकप्रिय साहित्य : संकल्पना व बदलते स्वरूप
२. लोकप्रियता : अभिजात साहित्य, श्रेष्ठ साहित्य, कलात्मक साहित्य आणि बाजार
३. वाचकांच्या अभिरुचीचा दबाव, प्रकाशकांची मागणी, प्रसार माध्यमांची अंगभूत वैशिष्ट्ये
४. मराठी लोकप्रिय साहित्याची परंपरा व लोकप्रिय साहित्याचे प्रकार
५. पुढीलपैकी एका साहित्यकृतीचा विशेष अभ्यास अपेक्षित आहे
अ. पत्रास कारण की... – अरविंद जगताप, ग्रंथाली, मुंबई
आ. मन में है विश्वास – विश्वास नांगरे पाटील, राजहंस प्रकाशन, पुणे
इ. दुनियादारी – सुहास शिरवळकर, शशिदीप प्रकाशन, पुणे

संदर्भ ग्रंथ

साहित्याचा अवकाश – नागनाथ कोत्तापल्लें
कादंबरी आणि मराठी कादंबरी – उषा हस्तक
टीकास्वयंवर – भालचंद्र नेमाडे
धार आणि काठ – नरहर कुरुंदकर
मराठी कथेची स्थितीगती – अंजली सोमण

MR – OE 4

मराठी साहित्य आणि संस्कृती

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. संस्कृती म्हणजे काय ते समजून घेणे
2. साहित्य म्हणजे काय ते समजून घेणे
3. साहित्य आणि संस्कृतीचा परस्परसंबंध समजून घेणे

Outcome: निष्पत्ती

१. वाङ्मयीन संस्कृतीची ओळख होईल.
२. मराठी साहित्याने निर्माण केलेल्या संस्कृती व्यवस्थेशी परिचय होईल.
३. मराठीचे वाङ्मयीन पर्यावरण लक्षात येईल.
४. अभिरुचीची संकल्पना कळून येईल.
५. वाचन संस्कृतीकडे पाहण्याची दृष्टी मिळेल.

अभ्यास घटक:

१. साहित्य संकल्पना : समाज आणि संस्कृती ,
२. वाङ्मयीन संस्कृती: पारंपरिक आणि आधुनिक घटक
३. संस्कृती आणि कलानिर्मिती: साहित्य संमेलने, वादविवाद, भूमिका, वाङ्मयबाह्य दबाव
४. वाङ्मयीन परंपरा आणि अभिरुची
५. वाचनसंस्कृती: लेखकाची प्रतिमा, समाजमानस, ग्रंथ व्यवहार

संदर्भ ग्रंथ

वाङ्मयीन संस्कृती – सुधीर रसाळ

साहित्य आणि अस्तित्वभान – दिलीप पुरुषोत्तम चित्रे

साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ – रा.ग. जाधव

मिथक आणि नाटक – तारा भवाळकर

साहित्याचे सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध –म. सु. पाटील

काही वाङ्मयप्रकार – शोध आणि स्वरूप : वसंत जोशी

साहित्यविमर्श – रमेश वरखेडे

मराठी – द्वितीय सत्र – खुले श्रेयांक

MR – OE 5

मराठी भाषिक कौशल्ये : संवाद व लेखन कौशल्ये

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. भाषिक कौशल्याचे महत्त्व लक्षात घेणे
2. संवादकौशल्ये आत्मसात करणे
3. लेखनकौशल्ये आत्मसात करणे

Outcome: निष्पत्ती

१. भाषिक संवादाचे महत्त्व अधोरेखित होईल.
२. संवादाच्या विविध घटकांचा परिचय होईल.
३. शासन व प्रशासनाची कार्यप्रणाली लक्षात येईल.
४. प्रमाण मराठी लेखनाचे नियम माहिती होतील.
५. मराठी भाषेतून सहज संवाद साधता येईल.

अभ्यास घटक:

१. भाषिक कौशल्ये: स्वरूप
२. संवाद कौशल्याचा आविष्कार
अ. भाषण
आ. परिसंवाद
इ. मुलाखत
३. लेखन कौशल्याचा आविष्कार
अ. अर्ज लेखन
आ. स्वपरिचयपत्र
इ. रोजनिशी
४. प्रमाण मराठी लेखनाचे नियम

संदर्भ ग्रंथ

उपयोजित मराठी – डॉ. प्रभाकर जोशी, डॉ. किशोर पाटील

व्यावहारिक मराठी – ल. रा. नसिराबादकर

व्यावहारिक मराठी – प्रकाश परब

व्यावहारिक मराठी – (संपा) द. दि. पुंडे, कल्याण काळे

वस्तुनिष्ठ आकलन आणि उपयोजित मराठी – नरेन्द्र मारवाडे

कार्यालयीन पत्रलेखन – मोहन पोतदार

व्यावहारिक मराठी – डॉ. लीला गोविलकर
मराठी लेखन दर्शन – चंद्रहास जोशी
मराठी भाषिक कौशल्ये विकास – पृथ्वीराज तौर

MR – OE 6

आंबेडकरी साहित्य

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या वैचारिक तत्त्वज्ञानाचा परिचय करून घेणे
2. आंबेडकरवाद म्हणजे काय ते समजून घेणे
3. निवडक कलाकृतींचा आंबेडकरी साहित्याच्या अनुषंगाने अभ्यास करणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या व्यक्तीमत्वाचा मराठी साहित्यावर पडलेला प्रभाव लक्षात येईल.
- २ साहित्याकडे पाहण्याची नवी दृष्टी विकसित होईल.
- ३ विचारसरणी आणि साहित्य व्यवहार यांच्याविषयी नवे भान येईल.
- ४ डॉ आंबेडकरांच्या तत्त्वज्ञानातून आकाराला आलेल्या चळवळीकळून येतील.
- ५ आंबेडकरी साहित्याचा अभ्यास होईल.

अभ्यास घटक:

१. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर: जीवन आणि कार्य
२. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे वर्णव्यवस्थेविषयी आणि सुधारणाविषयक विचार
३. आंबेडकरी चळवळीचा मागोवा.
४. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव
५. पुढीलपैकी एका साहित्यकृतीचा विशेष अभ्यास अपेक्षित आहे
अ. भडास – अनिल सपकाळ (कादंबरी) सायन पब्लिकेशन्स, पुणे
आ. आता होऊन जाऊ द्या – लोकनाथ यशवंत (कवितासंग्रह)

संदर्भ ग्रंथ

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विचारमंथन – वा. ना. कुबेर
डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख – रत्नाकर गणवीर
डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर – चां. भ. खैरमोडे
पत्रकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर – गंगाधर पानतावणे
आंबेडकरी चळवळ – य. दि. फडके
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर – धनंजय कीर
आंबेडकरी जलसे – भगवान ठाकूर

आंबेडकरी चळवळीचे अंतरंग – अर्जुन डांगळे
फुले आंबेडकरी चळवळीचे क्रांतीशास्त्र – मनोहर पाटील
आंबेडकरी कविता – (संपा) पद्माकर तामगाडगे
फुले आंबेडकरी प्रेरणेचे नवे कवी नवे आकलन – मोतीराम कटारे
सर्वदर्शी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर – संपादक: डॉ. पी. विठ्ठल, डॉ. नागोराव कुंभार

MR – OE 7

इंटरनेट आणि मराठी भाषा

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. इंटरनेट म्हणजे काय ते समजून घेणे
2. इंटरनेट आणि मराठी साहित्य याचा अनुबंध लक्षात घेणे
3. विविध मराठी संकेतस्थळांची माहिती करून घेणे

Outcome: निष्पत्ती

- १ इंटरनेटचा मराठी साहित्यावर पडलेला प्रभाव कळून येईल.
- २ इंटरनेटमुळे बदलत चाललेल्या साहित्य व्यवहाराचे भान येईल.
- ३ विविध मराठी संकेत स्थळांची माहिती होईल.
- ४ मराठीतून संगणकावर कार्य करण्याची ऊर्मी जागृत होईल.

अभ्यास घटक:

१. इंटरनेट : विकास आणि विस्तार
२. समाजमाध्यमे आणि मराठी भाषा
३. विश्वकोश, ई- पुस्तके
४. ब्लॉग, संकेतस्थळ आणि मराठी भाषा
५. अभिव्यक्तीच्या नव्या शक्यता आणि भाषिक सर्जनशीलता

संदर्भ ग्रंथ

सोशल मीडिया डिजिटल दुनिया – प्रफुल्ल सुतार

प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये - यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक, पुस्तक क्र. MAR

254 जाहिरातीचं जग - यशोदा भागवत

उपयोजित मराठी- प्रकाश मेदककर

माध्यमांची भाषा आणि लेखन कौशल्ये- केशव तुपे

MR – OE 8

मराठीचे व्याकरण

Objective (उद्दिष्ट्ये)

1. मराठी व्याकरणाची प्राथमिक ओळख करून घेणे
2. मराठी व्याकरण आणि लेखनप्रक्रिया समजून घेणे
3. मराठी व्याकरणातील काही घटकांचे प्रात्यक्षिक करून घेणे
- 4.

Outcome: निष्पत्ती

- १ मराठी व्याकरणाची नव्याने ओळख होईल.
- २ मराठी व्याकरणाचे महत्व लक्षात येईल.
- ३ मराठी व्याकरणाचा अभ्यास करण्याची आवड निर्माण होईल.
- ४ मराठीच्या वर्णमालेचा नवा परिचय होईल.
- ५ विरामाचीन्हांचे महत्व लक्षात येईल.

अभ्यास घटक:

१. भाषालिपी आणि व्याकरण ,
२. मराठीची वर्णमाला अकारविल्हे ,उच्चारस्थाने ,व्यंजन ,स्वर ,प्रकार –
३. शब्दाच्या जाती
४. विभक्ती
५. प्रयोग
६. क्रियापद
७. विरामचिन्हे

संदर्भग्रंथ

सुगम मराठी व्याकरण व लेखन – मो. रा. वाळंबे
भाषाचिंतन – डॉ केशव सखाराम देशमुख

मराठी – तृतीय सत्र – खुले श्रेयांक

४. प्रात्यक्षिक - विद्यार्थ्यांनी आपल्या गावातील एखादी लोककथा अथवा लोकगीत संकलित करून आणावे.

संदर्भग्रंथ:

लोकसाहित्याची रूपरेखा – दुर्गा भागवत
लोकसाहित्याचे स्वरूप – प्रभाकर मांडे
लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह – प्रभाकर मांडे
लोकसाहित्य मीमांसा – विश्वनाथ शिंदे
लोकसाहित्य: शोध आणि समीक्षा – रा. चिं. ढेरे
मराठी लोककथा – मधुकर वाकोडे
लोकसाहित्याचे संशोधन – भाऊसाहेब गमे, धनराज धनगर
सीमा प्रदेशातील लोकगीते : आकलन व अभ्यास – भगवान दिरंगे
सण उत्सवाची गाणी- चत्रभूज कदम
लोकसाहित्याचे अंतरंग – रमेश कुबल

प्रश्नपत्रिकेचे प्रारूप (दोन श्रेयांकासाठी)

दोन श्रेयांकाच्या अभ्यासपत्रिकेसाठी सत्रांत परीक्षा २५ गुणांची असेल तर २५ गुणांसाठी अंतर्गत मूल्यमापन असेल .

अंतर्गत मूल्यमापन विभाजन एकूण गुण –२५

चाचणी परीक्षा १० -

गृहकार्य -१० गुण

सेमिनार०- चर्चासत्र /५ गुण

सत्रांत परीक्षा

एकूण गुण -२५ एकूण वेळ दीड तास

एकूण प्रश्न -पाच पैकी ,तीन प्रश्न सोडवणे आवश्यक राहिल

दीर्घोत्तरी प्रश्नांना प्रत्येकी १० गुण असतील

पहिला प्रश्न अनिवार्य असेल एकूण .तो टिपा लिहा या स्वरूपाचा असेल .तीन टिपा विचारल्या जातील पैकी एक टिप सोडवणे गरजेचे आहे .टीप ही पाच गुणांसाठी असेल .

प्रश्न क्रमांक दोन ते पाच हे दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असतील पैकी .दोन प्रश्न सोडवणे आवश्यक असेल .प्रत्येक प्रश्न १० गुणांसाठी असेल .

प्रश्नपत्रिका कोड

अभ्यासशाखा

एम ए मराठी (श्रेयांक पद्धती) परीक्षा (सत्र) /

महिना वर्ष

अभ्यासपत्रीकेचे शीर्षक कोड /

दिनांक

वेळ :दीड तास

सत्र दुपार /सकाळ :

गुण

सुचना :

१. पहिला प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे
२. उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

प्रश्न १----- (कोणत्याही दोन) टिपा लिहा .५

अ.

ब .

क.

ड.

प्रश्न २ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ३ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ४ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ५ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्नपत्रिकेचे प्रारूप (चार श्रेयांकासाठी)

- प्रत्येक अभ्यासपत्रिका १०० गुणांची आणि चार श्रेयांकांची असेल. पैकी ५० गुण (दोन श्रेयांक अंतर्गत मूल्यांकनासाठी असतील यात १५-१५ गुणांच्या दोन वर्गचाचण्या आणि २० गुणांचे एक गृहकार्य करणे अपेक्षित आहे.) सत्रांत परिक्षा ५० गुणांसाठी असेल (सत्रांत प्रश्नपत्रिकेत १० गुणांचे पाच प्रश्न सोडवणे आवश्यक असेल. पहिला प्रश्न सोडवणे अनिवार्य असून तो टीपा लिहा या स्वरूपाचा असेल, त्यात चार पैकी दोन टिपा सोडवाव्या लागतील, या टिपा एकूण

अभ्यासपत्रिकेवर आधारीत असतील. उर्वरित प्रश्न प्रत्येकी १० गुणांसाठी असून त्यांची उत्तरे दीर्घोत्तरी स्वरूपात अपेक्षित आहेत. या सर्व प्रश्नांना पर्यायी प्रश्न असतील.)

प्रश्नपत्रिका कोड

अभ्यासशाखा

एम ए मराठी (श्रेयांक पद्धती) परीक्षा (सत्र) /

महिना वर्ष

अभ्यासपत्रिकेचे शीर्षक कोड /

दिनांक

वेळ ३ तास

सत्र दुपार /सकाळ :

गुण :

सुचना :

३. सर्व प्रश्नांना समान दहा गुण आहेत
४. पहिला प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे
५. उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा

प्रश्न १ .टिपा लिहा १०----- (कोणत्याही दोन)

अ.

ब .

क.

ड.

प्रश्न २ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ३ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ४ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ५ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ६ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

प्रश्न ७ दीर्घोत्तरी प्रश्न १०-----

